

Transkribering Ämbetet #12 – AI-fusk

Programledare Men vi kör väl då. Hej och välkommen till Ämbetet, en podd om högre utbildning. Jag heter Urban Göranson.

I Ämbetet ska vi åter en gång röra oss inom AI-området och dess intåg inom högre utbildning. För även om många ser väldigt positiva saker med AI:ns insteg inom högskolans utbildningar så finns det också en del röster som säger att AI-utvecklingen, nja, så där kanske. Det finns en liten negativ aspekt. En sådan det är just att AI skulle kunna eller kan öppna upp för fusk och plagiat. Att studenter till exempel helt enkelt fuskar på examinationen. Inte minst har fuskandet förenklats sedan Chat-GPT lanserades hösten 2022.

Jag säger hej och välkommen till Pontus Kyrk som är jurist och jobbar på UKÄ:s juridiska avdelning och som under våren 2024 publicerade rapporten Disciplinärenden 2023 vid universitet och högskolor. Vad säger du Pontus? Ställer AI-verktyg som Chat-GPT till det för högskolan?

Pontus Kyrk Tack Urban, för att jag fick vara med här. Ja, det är en högst relevant fråga och med anledning av just introducerandet av Chat-GPT här är nu, som kom för något år sedan så har vi i år då. Vi har gjort en så kallad fuskrapport, det har vi gjort sedan 2001 när vi har granskat hur fusket ser ut på högskolorna. Men i år tog vi också med en fråga just om AI och hur många lärosäten som har haft disciplinärenden gällande AI. Det visar sig vara 27 stycken. Totalt var det 221 AI-ärenden vid Sveriges lärosäten förra året. 82 studenter stängdes av och 26 varnades.

Programledare Om jag säger så här, det är inte så vanligt då? Jag tänker att det är ju ett X antal tusentals examinationer, studenter som har examinationer.

Pontus Kyrk Ja, det är säkert hundratusentals examinationer i hela Sverige under ett år, skulle jag tippa. Det var ungefär 2600 studenter som antingen varnades eller stängdes av. Det kan ju var och en räkna ut då, att ungefär hundra av dem gällde AI, så det är en ganska liten del av det man har upptäckt.

Programledare Den här rapporten berättar ju om fler typer av disciplinärenden. Det är inte bara AI-fusk. Fusk har ju alltid förekommit bland studenter, det vet vi, men universitet och högskolor de är kanske oroliga för att fusket ökar nu när AI:n stegar in. Att det är enkelt att använda. Vad tror du om det?

Pontus Kyrk Det är en bra fråga, men det är ju ingenting som vi har frågat lärosäten i vår undersökning då. Mitt intryck är ändå att de flesta lärosäten är oroliga, för hur AI kommer påverka examinationerna. De flesta lärosäten ser väldigt positivt på AI, som ett fantastiskt verktyg för att förbättra undervisning och studenterna kommer att kunna lära sig ännu mer. Men frågan är hur man ska hantera det i examinationssammanhang. Framför allt gällande hemtentor. Mitt intryck är, att det här ser man som ett problem och hur kommer man till rätta med det? Ett sätt att komma och rätta med det är ju att man ändrar examinationsformerna. Att man har fler salstentor, fler muntliga tentamina där man inte kan använda AI. Det låter väldigt enkelt, men då tappar man också det här pedagogiska greppet med hemtentor. Man lär sig ett akademiskt skrivande och sånt. Men om det blir för enkelt att fuska med hjälp av AI, då faller det på sin egen orimlighet. Det går inte att använda det examinationssättet.

Programledare Jag tänker, Pontus, du jobbar ju på juridisk avdelning här på UKÄ. Och ni har ju riktlinjer, framtagna för hur examinationer ska kunna gå till. Har ni börjat diskutera den här frågan för hur det här kan ändra de riktlinjer som UKÄ har skrivit?

Pontus Kyrk Alltså, vi ska göra en ny, jag tror det är fjärde upplagan av den populära skriften Rättssäker examination. Och om jag kommer ihåg dela rätt, så i årets upplaga som kommer till hösten så ska vi även ta upp frågan om AI och examinationer. I vilken utsträckning det kan jag inte uttala om i nu läget, men frågan kommer tas upp där, för den är ju högst aktuell.

Programledare Vilket är det vanligaste fusket då, om vi ser bland disciplinärenden?

Pontus Kyrk Det är absolut vanligaste fusket, och det har det varit sedan 2001, det är plagiat.

Programledare Rätt och slätt. Och det är internet eller vad som helst?

Pontus Kyrk Ja, det är precis. Över hälften av alla fuskärenden gäller då plagiering.

Programledare Och är det lärare sen som rättar som upptäcker det här, eller hur?

Pontus Kyrk Alltså man har ju haft olika textmatchningsverktyg. Det finns Genuin text, Urkund, etcetera. Så de flesta inlämningsuppgifter körs genom det här programmet och då ser man om det överensstämmer med tidigare skrivit material. Och det är det som är problemet med AI, att ofta så syns inte det. Det finns inga bra i nuläget. Jag vet att det finns ett eventuellt verktyg som är på gång som påstå sig kunna upptäcka AI-fusk. Men än så länge finns det inga riktigt bra, det är mitt intryck, riktigt bra verktyg för att upptäcka AI-fusk. När det upptäcks så beror ofta på att en student som tidigare har haft lite knagglig engelska eller knagglig svenska, helt plötsligt börja skriva väldigt bra.

Programledare Förändrat beteende.

Pontus Kyrk På professorsnivå nästan, och då reagerar ju läraren. Att, vad är det här för någonting som har hänt? Eller att läraren ser att de här referenserna som används känns konstiga. Att, stämmer det här verkligen? För AI kan ju hitta på egna referenser. På det sättet upptäcks det oftast. Så det finns ett problem där.

Programledare Vad blir det för konsekvenser om vi tar kort om det? Vad får studenten för konsekvenser av att den ertappas med fusk?

Pontus Kyrk Alltså en student kan få allt från en varning till avstängning i sex månader. Den vanligaste påföljden är att man då blir avstängd i ungefär sex veckor. Det har vi sett även för så kallat AI-fusk då. Så är det vanligt att man stängs av i sex veckor. Under tiden man stängs av så får man inte delta i undervisningen, man får inte tenta. Även så dras CSN, studiestödet, in och sådana saker. Ja, så det kan bli allvarliga konsekvenser?

Programledare Sex veckor, en och en halv månads studier säger vi. Och då får de helt enkelt läsa ikapp det jag själv bäst de vill eller?

Pontus Kyrk Ja, så är det.

Programledare Om de ska klara studierna. Eller gå om kursen.

Pontus, rapporten som ni publicerade här under våren 2024, Disciplinärenden 2023 vid universitet och högskolor. Det här är egentligen inte en unik rapport. Ni gör den här varje år. Kan du berätta hur ni jobbar med den här? Är det bara statistik?

Pontus Kyrk Det är i precis bara statistik. Vi har frågat ungefär samma sak de senaste 24 åren. Med sex olika kategorier. Men i år då tog vi in frågan om AI-fusk eftersom det är så pass aktuellt. Vad jag,

min teori är ju, eller min tes är ändå att AI-fusk eller den problematiken kommer bara att öka. Det tror jag.

Programledare Ganska få ärenden nu men AI utvecklas mer och mer och tar också ett större steg in i utbildningarna.

Pontus Kyrk Jag läste alldeles här, bara för en kvart sedan, fick jag ett mail av en kollega till mig som skickade en splirrans ny antologi ifrån Högskolan Kristianstad som jag måste göra lite reklam för här. Den heter Högscolepedagogisk debatt. Tema: Rättssäker, examination och artificiell intelligens. Jag fick den för en kvart sen så jag har inte hunnit läsa den. Men jag ögna igenom den här blixtnabbt. Då finns det bland annat en debattartikel om AI och fusk från en Rasmus Karlsson och han menar, att all inlämning av texter författade av andra entiteter, ett härligt ord, än studenterna själva måste ses som ett uppsåtligt försök och vilseleda. Om inte en striktare hållning intas så menar han, att fusket kommer att accelerera. Där tror jag att han har en stor poäng.

Programledare Utveckla.

Pontus Kyrk Om man fortsätter att ha hemtenor till exempel i den utsträckning man haft hittills, om man inte på ett genialt sätt kommer på hur man ska formulera frågor som man inte kan använda AI till. Det är möjligt att man kan ställa frågorna på det sättet. Att AI inte kommer kunna användas för att besvara frågorna. Då kommer det leda till, tror jag, att studenter i högre utsträckning använder AI för att fuska helt enkelt. Någoting måste ju göras. Men det som man kan se i den här rapporten som vi gjorde då är, att det finns fortfarande. Många lärosäten har riktlinjer och många lärosäten tar verkligen de här frågorna på allvar. Men man kan nog inte understryka hur viktigt det är att det finns tydliga riktlinjer vid varje examination. Om man får använda AI och i vilken utsträckning. Det måste bli ett mantra. Det måste vara helt självklart, att hur får man använda AI.

Programledare Det verkar som att det inte finns riktlinjer ute på lärosätena.

Pontus Kyrk Jo, det finns riktlinjer. Men än så länge så är de lite i sin linda. Många lärosäten har det men det används kanske inte alltid. Det är så pass nytt, så det har inte hunnit sätta sig än. Men jag är helt säker på att lärosätena kommer att klara av det här och att man kommer få de här tydliga riktlinjerna om vad som gäller helt enkelt. Jag vet att Karlstad universitet har lanserat ett AI-verktyg. Internt för alla sina studenter och lärare. Och det här verktyget då, där verkligen välkomnar man AI som ett sätt att förbättra undervisningen till exempel då. Och det här verktyget, som de säger då, det får användas för att sammanfatta kurslitteratur om man har lässvårigheter. Ge exempel på grammatiska förbättringar i egenskrivna texter. Där försöker man då få in AI som ett sätt att förhöja kvaliteten på utbildningen helt enkelt. Och det är vällovligt. Men det viktigaste ånyo då hela tiden, det är att det finns tydliga riktlinjer för vad gäller vid den här examinationen. I vilken utsträckning får man använda AI.

Programledare Är det lärosätena själva som kommer behöva ta fram det? Eller är det vi som tittar?

Pontus Kyrk Det är inte UKÄ, det är lärosätena själva.

Programledare Men det kan ju bli olika riktlinjer då?

Pontus Kyrk Ja, det kan det ju. Varje lärosäte eller varje examinator till och med har väl rätt att sätta upp det här själv. Jag vet inte hur de själva reglerar det här på lärosätena. Men det är ju upp till lärosätena själva.

Musik

Programledare Karlstad universitet är alltså ett av lärosätena i Sverige som sedan våren 2024 tillhandahåller ett AI-verktyg åt alla studenter och lärare där. Och när det gäller misstanken om att studenter fuskar vid examinationer med hjälp av AI-teknik så gillade några lärare där en raffinerad fälla som kunde avslöja studenter som fuskar vid examinationer. Det berättar Kristian Petrov som är docent i idé- och lärdoms historia och universitetslektor i kulturstudier vid Karlstad universitet.

Kristian Petrov Ja, det var ju faktiskt så att det blev en nyhet här i Värmland. Det var ju lärare som ertappade studenter. Väldigt sinnrik och smart metod för att avslöja fusk hade de. Tyvärr så avslöjade dom ju den i tidningsartikeln. För den hade jag gärna använt själv. De har då en uppgift formulerad. Ett problem i ett stycke, säger vi. Och då den som vill ta genvägar den är ju för lat för att skriva av allting där, utan tar ju och kopierar detta och sen klistrar in, när man gör en prompt till en sådan här text - och chatrobot. Skriv ett bra svar om detta. Och då får man ett svar och egentligen var det oklanderligt så. Det var bara det att mellan raderna i detta så hade de infogat helt meningslösa nonsens-instruktioner också, som gick på tvärs med själva tentafrågan, i vit text mot vit botten. Så det mänskliga ögat kunde inte se att det stod något där. Men en ordbehandlare eller en webbläsare eller vad den nu är, en textrobot, ser ju den texten och skapade då helt orimliga tentasvar. Och då var det väldigt svårt för studenterna att försvara sig och säga att de inte har fuskat. Just det.

Programledare Det var raffinerat. Men som sagt, kanske synd att man synliggjorde den där vita texten då, om man säger så. Ja, men precis.

Kristian Petrov Ja, ja, ja.

Programledare Hur ska man hantera examinationsformerna då med AI:ns intåg?

Kristian Petrov Ja, det är flera lärosäten. Jag tror det är Lund, det är Örebro, Linnéuniversitetet framför allt, Karlstad universitet. Där beskriver man ju det som att din kurs är bara relevant om den är uppdaterad utifrån de här nya landvinningarna med AI. Rapporter, essäer, hemtentor är på något sätt lite passé.

Programledare Innebär det då att till exempel salstentor och muntor ökar?

Kristian Petrov Ja, det skulle det kunna vara och det ser jag väl som någonting positivt kanske. Särskilt som möjligheterna blir allt bättre för digitala hemtentor, som man skriver på plats då kanske. Men med hjälp av kurslitteratur och så, som man får ha med sig eller på olika sätt, så finns det trots allt möjligheter verkar det som. För det är viktigt också att man får fortsätta skriva så att säga. Det är då tankarna tar form och blir klara.

Musik

Programledare Att AI stegar in i den högre utbildningen ställer krav på förändrat utbildningsinnehåll har vi berättat om tidigare här i Ämbetet. Men Pontus, har du något förslag på hur AI-tekniken ska implementeras i högskolan med hänsyn till etiska och juridiska aspekter?

Pontus Kyrk Alltså det här har inte varit föremål för vår granskning alls. Det var en lite kompisfråga, taskig fråga Urban, nästan.

Men alltså. Om man ska se det så här. De här riktlinjerna som jag hela tiden talar om för AI-användning de är i nuläget i vissa fall, ganska många fall, ganska otydliga. Hur kommer man till rätta med det då? Det enkla svaret är att man gör tentor. För det är ändå tentor och AI-fusk vi pratar om här. Att göra tentor där AI inte kan användas. Och det är ju salstentor och muntliga tentor till

exempel. Det är enkla svaret. Det svåra svaret är hur man gör de här tentorna, utan att man tar bort det här pedagogiska som finns med hemtentor. Man lär sig akademisk skrivande. För AI är ett fantastiskt verktyg om det används rätt. Om man bara skulle använda salstentor och muntliga tentor då försvinner en viktig dimension i utbildning. Det här med att man lär sig skriva som är väldigt viktigt. Nu kan man säga att AI kan skriva åt mig, men så funkar det ju inte. Man måste ju fortfarande kunna skriva. Det här blir en pedagogisk utmaning för lärosätena. Men det primära måste ändå vara att man vet att en student har fått sin examen utan att det har förekommit fusk. Det är ändå det absolut mest, det viktigaste. Och då måste man göra allt för att säkerställa det. Och det kanske är så att man kanske bara måste ha salstentor och muntliga tentor och inte ha några hemtentor längre. Den typ av examinationer. Men det är som sagt en utmaning.

Jo, att under pandemin till exempel då när det var mycket hemtentor. Nästan bara hemtentor. Då skedde en nästan explosionsartad ökning av fuskärenden då. Det gick från typ 1500 till över 3000. Men sen då när pandemin lade sig och man åtgick till gamla vanliga examinationsformer, det vill säga fler salstentor och allting, så har fusket gått ner. Eller antalet upptäckt fusk har gått ner. Jag tror att det kommer fortsätta att gå ner. Till kanske nivåerna före pandemin. Det vill säga då typ 1500 till 1600 avstängda och varnade studenter om året. Det är en intressant utveckling kan man säga. Förväntad men intressant utveckling. Det finns ungefär 300 till 400 studenter, det beror på hur man räknar. Helårsstudenter eller bara antal registrerade studenter. Mellan 300 000 och 400 000 studenter i Sverige kan man säga. Och av dem då så var det ungefär 2600 som stängdes av eller varnades. Så det är en försvinnande liten del av antalet studenter som i vart fall åker dit för fusk. Min uppfattning är ändå att de allra flesta studenter inte fuskar. Men det här med AI det gör ju att det blir en liten gråzon.

Det är samma sak som om man ber en kompis. Om man har skrivit en uppgift så ber man en kompis. Kan inte du titta igenom om du tycker att mitt språk är bra eller att du rättar eventuella konstigheter. Om man då har skrivit en text och lämnar in den så kan jag säga till AI, att du, kan inte du kolla igenom grammatiken här? Det är ju samma sak som att be en kompis göra det. Är det fusk eller inte? Frågar du mig, så jag tycker inte att det är fusk. Men det är upp till lärosätena själva att avgöra det. Men det är ju när man låter AI:n göra uppgiften åt en då. I det här fallet har man redan gjort det uppgiften men AI kollar bara att textspråket är bra. Det är något helt annat.

Programledare Jag tänker att det finns en, uppstår en ambivalens där hos studenterna. Att veta hur man får använda det eller inte.

Pontus Kyrk Man kan dra en parallell med internet och plagiering när det kom då. Internet har ju funnits sedan tidigt 90-tal. Men i början då när vi började titta på de här med fusk och då var plagiering. Då fanns det ganska dåliga riktlinjer och det var dålig information inför tentor i vilken mån man fick använda. Plagiera från nätet och sådana saker. Men sen satte det sig. Sen kom det tydliga riktlinjer för hur internet fick användas, och det löste sig. Jag är helt säker på att samma sak kommer ske vad gäller AI. Men just nu så är det lite oklart. Det behövs ännu tydligare regler om i vilken mån man får använda AI.

Programledare Stort tack Pontus Kyrk, jurist vid juridiska avdelningen på Universitetskanslersämbetet. Och du, tidigare i våras, publicerade rapporten Disciplinärenden 2023 vid universitet och högskolor.

Musik

AVA Du har hört Ämbetet, en podd om högre utbildning. Ämbetet produceras av Universitetskanslersämbetet och i redaktionen ingår Urban Göranson och Karl Edqvist. Vill du kontakta Ämbetet så skriver du till e-postadressen press@uka.se, och besökarna var hemsida uka.se. Tack för att du har lyssnat och vi hörs snart igen.